

Til: Styret for Naturhistorisk museum

Sakstype:	Vedtaks sak
Saksnr.:	7/5
Journalnr.:	2012/558
Møtedato:	13. desember 2012
Saksansvarlige:	Axel Dalberg Poulssen, Cecilie Webb, Inger Stray Lien

Sakstittel: *Botanisk hage 200 år i 2014. Mål og tiltak*

Styret har tidligere fått en muntlig orientering om jubileumsarbeidet, O-sak 3, styremøtet 31. mai 2012.

De viktigste problemstillingene: Planene for Botanisk hages 200 års jubileum tar nå form og det er ønskelig at også museumsstyret drøfter hva man ønsker å løfte frem som mer overordnede mål for jubileumsåret.

Vedlagte notat vil bli supplert med en muntlig presentasjon av jubileumstiltakene i styremøtet.

Forslag til vedtak:

Styret ber administrasjonen arbeide videre med å realisere jubileumsprogrammet i tråd med de fremlagte planer og ber om en statusrapport medio 2013.

Styret stiller 1.8 mill NOK til disposisjon for jubileumsforberedelsene i 2013 utover det avdelingene selv kan hente fra egne budsjetter og ber administrasjonen styrke kommunikasjonsarbeidet i 2013 og 2014.

Vedlegg: *Botanisk hage 200 år*

Styresak 13. desember 2012.

Notat ISL, 6.12.2012

Botanisk hage 200 år

Universitetshistorien på Tøyen

Da Kong Frederik VI besluttet at Norge skulle få eget universitet, overrakte han også en stor eiendom på Tøyen som startkapital til universitetet. Tanken var at universitetet skulle bygges ut på Tøyen, og det ble laget en storstilt plan. Men økonomiske krisetider i landet gjorde det umulig å reise penger til nye bygninger. Derfor startet undervisningen opp i leide lokaler ved Christiania Torg, og på eiendommen på Tøyen ble det besluttet å anlegge en botanisk hage. Anlegget var inspirert av engelske landskapshager, og fortsatt er det mange spor av det opprinnelige anlegget.

Den 1. juni 1814 ble Botanisk hage åpnet. Samme dag ble den unge Christen Smith utnevnt til professor i ”botanikk og stats-økonomiske videnskaper”. Samtidig ble han også den første bestyrer av Universitetets botaniske hage på Tøyen. Myndighetene ønsket en total kartlegging av landets naturrikdommer – deriblant dyrkede og ville nyttevekster – og i datiden var botanikk og økonomi en naturlig fagkombinasjon.

Botanisk hage er den eldste delen av Naturhistorisk museum med gamle Tøyen hovedgård i sin midte. Gårdens historie er langt eldre enn hagens, og her har det vært kirkegods, rikskanslersete, oransjeri og festsal. Den botaniske hagen omfattet også veksthus og to av de gamle veksthusene står fortsatt: Palmehuset fra 1868 og Victoria-huset fra 1876. De er begge fredet. Først da hagen var rundt hundre år gammel, ble de store museumsbygningene reist: Colletts hus (Zoologisk museum) åpnet i 1910, Lids hus (Botanisk museum) i 1913 og Brøggers hus (Geologisk museum) i 1920.

Historien gjennom de 200 årene som har gått, er beskrevet i kortform i boken ”Botanisk hage – en oase i Oslo”, utgitt i UiOs jubileumsår i 2011. Den etterfølges i 2014 av en mer komplett bok om hagens historie som nå er under arbeid med professor emerita Liv Borgen som hovedforfatter.

Hva skal vi oppnå gjennom jubileumsåret?

Når 200-års jubileum skal feires på Tøyen i 2014, vil det være naturlig at Botanisk hage står i sentrum, men jubileet må planlegges som en begivenhet for hele Naturhistorisk museum, og vi må utnytte alle museets attraksjoner og severdigheter.

Det er enighet om å prioritere tiltak av varig verdi for museet og bruke dem for å understøtte museets og universitetets strategiske mål. Men et tilbakeblikk på museets egen strategiplan for perioden 2010-2020 er litt nedslående lesning. Planene for hva som skulle være klart til 2014, var for optimistiske. Vi står i praksis overfor et jubileumsår der det nye veksthuset i beste fall er under detaljprosjektering og der restaureringen av de gamle museumsbygningene neppe har kommet i gang. Og skulle byggearbeider være under forberedelse eller igangsatt, innebærer det et stengt Brøggers hus og reduksjon av tilgjengelig utstillingsareal.

Desto viktigere vil det være å få oppmerksomhet om hva Naturhistorisk museum betyr; nasjonalt, for hovedstaden og for det lokale området på Tøyen. Vi må få frem nødvendigheten av at museets utviklingsplaner virkeliggjøres gjennom statlige og kommunale beslutninger og gjennom de tiltak vi selv kan stå for.

Hva som vil bli fattet av overordnede beslutninger fremover som berører Tøyen-området vet vi ikke – heller ikke når de måtte bli tatt. Vi må bare holde fast i troen på at det blir endringer – enten fordi Munch-museet skal flytte eller fordi det skal bygges nytt museum i vårt nabolag. Og er det ikke fattet en veksthusbeslutning før jubileet, så må anledningen brukes til å presse ytterligere på for å få et budsjettvedtak i Stortinget høsten 2014. Det betyr at det må tenkes strategisk rundt årets anledninger; gjester, taler, hvordan ulike medier engasjeres etc., og at trengs god koordinering internt på museet og mellom museet og universitetets ledelse.

Den siste oversikten over publikumskjennskap til norske kulturinstitusjoner viser at Botanisk hage er langt bedre kjent enn Naturhistorisk museum¹. Vi vet også at besøket i hagen er mye høyere enn besøket i utstillingene². Det er grunn til å tro at en ikke uvesentlig andel av dem som besøker Botanisk hage, er trofaste gjengangere som liker seg godt, men likevel kanskje ikke vet så mye om institusjonen de gjester. Hva kan vi gjøre i 2014 for å lokke dem innenfor dørene – hvordan bruker vi utstillingslokalene som museet vil ha tilgjengelig og hvilke andre tiltak kan vi ta i bruk? Vi trenger både gode ambassadører for museet i alle aldre – hvilke opplevelser kan vi gi dem i 2014 som de vil dele med sine venner og bekjente?

Vi bør ha en ambisjon om at vi i 2014 skal lykkes i å gi publikum bedre innblikk i stedets historie og betydning – fange deres interesse med ulike virkemidler. Både fysiske tiltak i hagen og utstillingene bør lages med det for øyet, gjerne supplert med ulike former for kulturtilbud.

Målformuleringer

Jubileumskomiteen har laget forslag til et slagord for jubileumsåret:

Universitetet blomstrer på Tøyen i 2014

Fem hovedmål vil være styrende for forberedelsene i 2013:

- Botanisk hage skal fremstå i all sin prakt gjennom sesongen 2014
- Botanisk hage skal by på små overraskelser og nyheter i 2014 og benyttes som arena for ulike begivenheter gjennom året
- Botanisk hage skal ha et utvidet tilbud til barn og unge i 2014
- Alle fagmiljøer inkluderes og alle ansatte på Tøyen inviteres til å medvirke
- Botanisk hage tas mer aktivt i bruk av Universitetet i Oslo i 2014

Komiteen har også laget følgende utkast til målformuleringer for jubileet

- Vi skal øke den allmenne forståelsen av botaniske hagers historiske og aktuelle vitenskapelige betydning for forvaltning av og formidling om naturmangfoldet
- Vi skal øke publikumsbesøket til Botanisk hage i 2014 og besøket i utstillingene i Naturhistorisk museum³.
- Jubileet skal styrke det langsiktige arbeidet for fornyelse av museets bygninger og anlegg og for utviklingen av Tøyen-området som helhet
- Jubileet skal oppleves positivt av alle grupper ansatte på Tøyen og alle universitetets ansatte og studenter inviteres til å besøke Botanisk hage

---

¹ Dette materialet er nylig kommet og vil bli nærmere gjennomgått

² Telleapparater ble tatt i bruk 1. mai 2012 og tallmaterialet blir gjennomgått etter et år.

³ Måltall for besøk i 2014 settes når vi vet mer om dagens tall – se over.

Dette forutsetter at det utvikles en bevisst kommunikasjonsstrategi der arrangementer og andre tiltak inngår som små brikker i en større helhet.

Konkrete planer for jubileumsåret

A. *Fornyelser og forskjønnelse i hagen*

1. Historiske benker.
12 benker som hver forteller historien om en person. Benkene plasseres på utvalgte steder i hagen. Noen er enkle og noen kunstnerisk bearbejdet.
Forarbeid pågår i ulike grupper.
2. Skandinavisk rygg (planter og bergarter)
Forberedes av hagens egne medarbeidere våren 2013
3. Vikinghage
Stort samarbeidsprosjekt med andre botaniske hager og med KHM. Søknad sendt Norsk kulturråd. Planlagt innvielse mai 2014. Utgår hvis avslag?
4. Barneaktiviteter
Under arbeid. Kostnader dekkes av NHM-budsjett 2013 og 2014. Klart til april 2014. Etablering av en pilehage i 2013 inngår. Ulike former for bruk av pil i 2014 vurderes.
5. Festlig forskjønnelse av hagen – særlig vekt på inngangsportene
Under planlegging.
6. Lys. Bruksbelysning + kunstbelysning
Fase 1 klar til 2014, fase 2 i 2015? Samarbeid med Teknisk avdeling, evt. med del finansiering fra NHM og fra Botanisk Hages venner.
Usikkerhet pr.dd. om de økonomiske mulighetene for å realisere tiltaket.

I samarbeid med Munch-museet er det sendt søknad til Bymiljøetaten, Oslo kommune, om økonomisk støtte til bedre skilting til museene på Tøyen. Planlagt oppsetting våren 2013. Svar avventes.

B. *Bokprosjekter*

1. Hagens historie (Liv Borgen og Bjørn Vidar Johansen)
2. Victoria-boken (Charlotte S. Bjorå et.al.)
3. Barnebok med skattejaktopp-gaver i Botanisk hage (Charlotte S. Bjorå et.al.)
4. Jørn Hurums siste bok (nr. 3) i serien om fossiler

C. *Utstillinger*

Utstillingsprogrammet for 2014 er under arbeid og vil først være klart til sommeren. Det må avklares i løpet av våren 2013 hvilke lokaler som kan benyttes til utstillinger i jubileumsåret. Om Brøggers hus blir stengt, kan det være aktuelt å flytte store dinosaurer mm. til Colletts hus. Rehabiliteringen som pågår i Lids hus vil være ferdig våren 2013, og det vurderes om 1.etg. der kan være mer åpen for allmennheten, og benyttes som utstillingslokale. Det vil også være utstillinger i de to små veksthusene – i Victoria-huset kommer en ny utstilling om Victoria-vannliljen og Evolusjonsrommet i Palmehuset videreutvikles til 2014. Men mye av museets interne arbeidskapasitet er for tiden knyttet til å forberede nye basisutstillinger som skal etableres når museumsbygningene etter hvert er ferdig renovert. Det vil derfor ikke være mulig å lage store, nye utstillinger med interne ressurser til 2014, og UTAD ser for seg et utstillingsprogram med flere, mindre utstillinger, kanskje flere innleide.

D. *Konferanser*

CETAF – Consortium of European Taxonomic Facilities – som omfatter 38

naturhistoriske museer fra 18 europeiske land, har besluttet å holde sitt halvårslige konferanse på Tøyen i 2014. Tidspunktet er første halvdel av mai. Vi planlegger et internasjonalt seminar i tilknytning til møtet. Det har også vært vurdert å invitere BGC – European Botanical Gardens Consortium til å møtes i Oslo i 2014, men er det dyrt, og sannsynligvis besluttet sted for deres årlige samling i 2014 før vi klarer å skaffe nødvendige sponsormidler. Jubileumskomiteen er pr.dd. ikke kjent med at det planlegges andre fagkonferanser på Tøyen i jubileumsåret.

E. Andre arrangementer

Søndag 1. juni 2014 er den store bursdagen. Det bør etableres en egen arrangementskomité for å planlegge denne dagens aktiviteter. Botanisk hages venner holder sitt store, årlige vårtreff tidlig i juni. Det bør finne sted en uke før eller en uke etter jubileumsmarkeringen i 2014. Det har vært et ønske om at den årlige Naturmangfolds-dagen legges til Tøyen i 2014 og arrangeres i museets regi. Denne dagen arrangeres vanligvis sent i mai og det må avklares om dette lar seg gjøre og evt. fastsettes en dato tilpasset øvrig program. Det planlegges også å gjenoppføre teaterforestillingen om Christen Smith (evt. om hagens historie) og det er ønskelig å lage et eget konsertprogram i hagen i 2014. Ny videregående skole åpnes i august 2014 i gamle Hersleb skoles lokaler. Denne skolen vil få et unikt naturfagstilbud som nå utvikles i samarbeid med bl.a. NHM og Naturfagsenteret. Åpningen av skolen bør også markeres i hagen på en eller annen måte. Prosjektet har høy oppmerksomhet i Oslo kommune.

Avduking av de historiske benkene vil skje gjennom hele året, og med utstillingsåpninger og boklanseringer følger også en rekke anledninger til å invitere gjester til Tøyen gjennom året og til å fremheve museets utviklingsplaner og behov. Arbeidet med å forberede slike arrangementer vil starte opp våren 2013, først og fremst i UTADs regi, men med bistand fra ulike fagmiljøer.

Budsjett for jubileumsforberedelser og arrangementer

Det er søkt eksterne midler til noen av de store tiltakene. Hvis disse søknadene ikke innvilges, kan det bli behov for å nedskalere noen av planene eller å forsøke å finne andre sponsorer.

Det er først og fremst hagens medarbeidere som vil få en ekstrabelastning i 2013, mens kommunikasjons- og pressearbeid bør intensiveres gjennom jubileumsåret. Det er forutsatt at gartnerstaben forsterkes fra våren 2013 til høst 2014 slik budsjettet for 2013 er disponert. Det er ennå for tidlig å lage et detaljert budsjett for 2014, men i løpet av våren må dette skje slik at vi vet at både utstillingsprogram og andre tiltak har realistiske budsjetttrammer før eksterne avtaler inngås. Ressurser må avsettes sentralt, hentes fra avdelingsbudsjettene i 2014 og forsøkes innhentet som sponsorstøtte fra ulike hold.

Det vil være behov for å sikre at UTAD har tilstrekkelig kapasitet og at det er ressurser til koordinering og oppfølging av fremdrift og økonomi for alle delprosjekter, inkludert beredskap for å ta beslutninger om nødvendige endringer.

Organisering av arbeidet

Det er etablert en jubileumskomite som består av 5 personer fra NHM og lederen av Botanisk hages venneforening. Andre inviteres til diskusjon av spesielle saker. Komiteen har vært i sving et års tid og seksjonssjef Axel Dalberg Poulsen, som er leder av Botanisk hage, er også komiteens leder. I små og store jubileumsprosjekter er flere fagmiljøer og enkeltpersoner engasjert.

Jubileumskomiteen må få de fullmakter den trenger til å disponere tilgjengelige midler innenfor et nærmere fastsatt budsjett, og må ha ansvaret for å tilpasse programmet til de samlede tilgjengelige budsjetttrammene. Jubileumskomiteen forutsettes å rapportere jevnlig til museumsdirektøren og å bringe viktige avgjørelser inn for museets ledergruppe. Museets ansatte er orientert om jubileumsplanene to ganger i allmøte og det vil på nyåret bli etablert en egen nettside der ansatte kan følge med og gi innspill og kommentarer.

Kommunikasjonsutfordringer

Bildet av hvorvidt en jubileumsmarkering blir en suksess eller ikke tegnes ofte gjennom media, og kampen om oppmerksomhet er stor. Pressen vurderer ikke et jubileum som en interessant begivenhet i seg selv, så anledningen må benyttes til å presentere institusjonen og virksomheten her gjennom tiltak og begivenheter som både fanger mediernes og publikums interesse. Annonser er dyrt, og det er langt mer effektivt med positiv redaksjonell omtale, men da trengs det en gjennomtenkt plan for hvilke typer stoff som hører hjemme hvor og det kreves gode interne ressurser for å jobbe frem underlag for presseoppslag. Naturhistorisk museums egne kommunikasjonsressurser bør i løpet av 2013 utvikle en kommunikasjonsplan for jubileumsåret der samspill mellom ulike medier vektlegges og det må vurderes å supplere museets kapasitet. Kontakten til UiOs sentrale Kommunikasjonsavdeling bør styrkes – særlig med vekt på økt oppmerksomhet om store publikumsbegivenheter på Tøyen i 2014. Virkemidler Kommunikasjonsavdelingen rår over, bør tas i bruk for NHM. Museet selv må bli aktive på Facebook og Twitter.

Det er besluttet å etablere et forsøk med en egen hagebutikk i østfløyen på Tøyen hovedgård sommeren 2013. Samtidig planlegges en paviljong mellom Colletts hus og Brøgger's hus. Paviljongen skal fungere som felles atkomst for de to museumsbygningene og vil samtidig gi plass for en ny museumsbutikk på 100-125 kvm.

Paviljongen vil forhåpentligvis kunne stå klar tidlig på året 2014 og den bør utvikles til å bli museets informasjonsknutepunkt.

Andre jubilerer også i 2014

Grunnlovsjubileet er under planlegging og vil omfatte mange begivenheter i 2014 med 17. mai som den viktigste datoen. «Demokrati» er det sentrale stikkordet, og Universitetet i Oslo er involvert i jubileumsforberedelsene på ulike nivåer. Rektor representerer Universitets- og høyskolerådet i Stortingets hovedkomité og i arbeidsutvalget. Norges forskningsråd har bevilget 40 millioner til et stort forskningsprogram knyttet til grunnlovsjubileet, og flere forskningsmiljøer ved UiO er sterkt engasjert. UiO har en intern 2014-gruppe der de mest berørte fagmiljøene møtes for å holde hverandre oppdatert (jus, historie, statsvitenskap). Det planlegges flere konferanser og utstillinger samt en egen aktivitetsuke i UiOs regi våren 2014. UiOs Kommunikasjonsavdeling og arrangementsenheten der er tungt involvert i dette og har allerede valgt å la grunnlovsjubileet prege mange av de faste begivenhetene ved UiO i 2014. Det søkes også aktivt om eksterne sponsorbidrag til ulike tiltak.

NHMs jubileumskomiteé møter den sentrale UiO-komiteen 14. desember for gjensidig orientering. Det er behov for god koordinering internt når det gjelder f.eks. sponsor-kontakt, invitasjoner til øvrighetspersoner, datoer der museet ønsker universitetsledelsens tilstedeværelse etc.

I 2014 feirer også Det medisinske fakultet 200-års jubileum, og i museumsverden har vi nok en jubileumskonkurrent – Norsk teknisk museum skal markere sitt 100-års jubileum i 2014. Når det gjelder de to siste, er det behov for at vi oppdaterer oss om når deres viktigste begivenheter finner sted og vurderer om vi kan ha noen gevinster av å samarbeide om konkrete tiltak.

Det passer bra at Munch-jubileet skal feires på Tøyen i 2013. Gjennom å gi vårt bidrag til Munch-museets feiring, må vi også forsøke å skape oppmerksomhet om Naturhistorisk museums planer for året etter.

Forslag til vedtak:

Styret ber administrasjonen arbeide videre med å realisere jubileumsprogrammet i tråd med de fremlagte planer og ber om en statusrapport medio 2013.

Styret stiller 1.8 mill NOK til disposisjon for jubileumsforberedelsene i 2013 utover det avdelingene selv kan hente fra egne budsjetter og ber administrasjonen styrke kommunikasjonsarbeidet i 2013 og 2014.